

Tas Latweefchu draugs.

1839. 22 Juhni.

25ta lappa.

J a u n a s s i n n a s .

Is Pehterburges. (2 Juhni.) No sawas dahrsa pils Zarškoje = Selo zotâ Mai atnahze pa dselses = bahni ar ugguns = ratteem augsti zeenigs Keisers us Pehterburgi, lihds ar Keisereeni, wezzaku leelwirsteeni un schahs bruchtganu, to erzogu no Leuchtenberges, un dewahs wiffi kohpâ tuhlin us leelu birschas nammu, fur scho gaddu no wiffas Kreewu walsts prezzu prohwes bija fa-westas un isliktas raudsifchanai. (Luhko 11ta lappâ.) Nahze finans = ministera leelskungs un tee zitti sinnahneeki pahr scho prohwsu = islikfchanu mihteem Keisereem jau pee wahrteem pretti, winaus ar peeklahjigu gohdu fanemt. Keisers pats, istabahm eedams zaur, apfkattija katru leetu un farunnajahs itt laipnigi tâ patt ar teem frohna fabriku sinnahneekeem, kâ ar teem kungeem, kam sawi paschi fabriki. Usklausija ar labbu prahtu, ko tee winnam atbildeja un stahstija. Zitteem winsch peestahjahs gluschi kâ wezs pasihstams, un peeminneja, zif dauds zittadas tahs prohwes effoht bijuschas, ko zittâs gaddâs atneffuschji. Ir tahs wiffprostakas leetas winsch ne smahdeja pahrraudsicht, un fur tik ko usgahje, kas woi kôhti warroht derreht, woi kas ittin skunstigi bija fataisihts, woi tikween gudri isdohmahs, to winsch uesteize, wiffus fabrikantus gluschi kâ tehws skubbinadams, wehl jo deenas ja wairak fanemtees. Dascheem atkal winsch kohlija, ka pirkshoht no winneem, un tur patt jau nehme weenu brangu dahregu sohbinu, kas kahdâ dselses fabrika dsikkâ Kreewu semmê bija fakalts, un ko sawam nahkoscham snohtam dahwinaja. — Wiffas prohwes pahrraudsicht, aiseedams wehl finans = ministeram un wiffseem zitteem kungeem ar mihligeem wahrdeem is-teize, ka gauschi preezajotees, arri no schahm prezzu prohwehm skaidri noman-niht, ka ir no isgahjuscha gadda fabrikantu skunste un gudriba pa winna walsti effoht auguse. Wiffi, kas bija klah, muhscham to laipnigu un schehligu prahtu ne aismirshs, ar ko Keisers to deen' ar winneem bija farunnajees.

Is Rihges. 16ta April tē Zehkaba basnizâ tikke eefwehtihes tas kandi-data kungs Gottfried Adolf von Brockhusen par Ischilles un Sal-las = pils jaunaku mahzitaju, sawam pascham tehnam, tam wezzakam mah-zitajam, par palihgu.

Is Sweedru = semmes. Pee mums sachtibas = beedribas eet wairumâ. Jau mums 150 tahdas beedribas, un wairak ne kâ 30,000 beedri. Dauds augsti kungi, un pats frohna = mantineeks peeffittuschees pee sachtibas = beedribahm.

B r a n d w i h n a g r e h f i .

2trajs bars.

(Luhko: Latw. dr. 1839, 10tâ lappâ.)

17tâ Wewrar-mehnescha deenâ Puikiles faimineeks Otto Kollmann, 50 gaddus wezjs, peedsehruschâ prahtrâ no wesuma krittis un pussstundi pehz tam mirris.

22trâ Wewrar Jehkabs Sillinsch, Allaschneeks, lohpu kuhrti atrasts pakahrts. Winsch leels dsehrejs ne gahdaja neds pahr seewu neds pahr saweem diwi behr-nineem. Waffarâ frohgâ pehdigu wehrdinu un zirwi wehl flahb bij nodsehris, un nakti pats sewim gallu padarrijis.

28tâ Wewrar Pantenes kallejs Waldemar Behrsinsch, 25 gaddus wezjs, leelâ dserfchanâ nahwi atraddis.

28tâ Wewrar kalpa wihrs Ans, Ullilas draudsê dschwodams, bet pee Kurkuntess peeraksticht, ar galwas naudü gahje us Kurkuntess-muischu. Zekkâ winsch istehreja 15 rublus un 14 kappeikus, kas winnam bij, un peedsehris atkal pahr-nahje mahjâ. Pehz tam sawâ nofkumschanâ pats pakahreess.

7tâ Merz Bistiana-muischas waklineeks Andrews Upmallis, no behrehm pahr-nahjis pilns peedsehrees, ar ahtru nahwi aisgahjis.

11tâ April Warroles faimineeks Jahns Ritz atrasts pee frohga durwim pakahrts. Winsch pa schahm paschahm durwim dauds bij eegahjis un isgahjis, un pehdigu graffi eenessis, bet ne ko zittu ne isnessis, ne kâ parradus un behdas. Pehdigi pats sewim bij gallu padarrijis sawâ 39tâ gaddâ. Seewa un 4 behrni palikkuschî bes tehwa un gahdataja.

12tâ April beddikis Pehters Pumpurs, 40 gaddus wezjs, leels dsehrejs, atrasts pakahrts Wihzes-muischas meschâ. Winsch jau no Janwar-mehnesi ne bij redsehrt, un laikam pats sewim gallu padarrijis. r.

Tahs ihfas sinnaß par muhsu pasauli jeb semmi 31mais gabbals.

Kad tu, itt kâ gribbedams us sawu dsinteni, prohti us Widsemni, atpakat greesteess, pahr Eschu kuhrpirsta rihta-rohbescheem pahrnahjis, tad tu Salkschu semmê, un paschâ Wahzsemmes widdâ effi. Schis semmes gabbals irr us 800 lauka-juhdsehî leels, un ware fazzih, eeksch trim lihdsigahm dalkahm dallihts. Weena tahda dalka peeder Pruhshu kehniham, ohtra Salkschu kehniham, un tre-scha Salkschu erzogeem un pirsteem. No tahs dalkas, kas Pruhshu kehniham peeder, es to waijadfigu sinu dewu, kad par Pruhshu kehniha Wahzsemmi runnaju. (Luhko 24to gabbalu 1838, 15tâ lappâ.) Taggad es jums par to stahstischu, ko par tahm abbahm zittahm waijaga sinnaht. — Salkschu kehniha walste. Semme schê tã, ka seemela pufse klaja, deenas-widdus malla kalnaina. Schê weens augsts kalnu-strehkis, ko par Erz-kalneem nõsauz. Tas irr us schahs un Behmeru semmes rohbescheem. — Za leelaka straume, kas schinnî semmê, irr Elbe. Za no Behmeru semmes isnahf; zaur scho semmi zauri ffreen un tad Pruhshu Wahzsemme eeffreen. — Wiffur, fur augsti kalni naw, wiffadi augli pa pilnam, un kalnõs at-rohd sudrabu, dselss, swinnu, alwu un zittas waijadfigas kalnu-seetas. Us 10,000

zilwekeem irr, kas tik to darbu ween strahda, ka kalnòs zehrt, un ko iszirtufchi, fa-
 wadòs Fehkòs kause. Arri pulks pabriku, un tà, ka daschòs pilssehtòs gan drihs
 pabriku-landis ween dshwo. Eedsihwotaju fskaitu rehkina 1½ millionu. Pehz sawas
 tizzibas tee, kad arri ne wiffi, taf wiffu leelakais pulks, Luttera-landis, bet Fehninsch
 pats Rattolis. — Pirmais un leelakais pilssehts, fur arri pats Fehninsch miht, us
 abbahtm Elbes-straumes mallahm, ar 70,000 eedsihwotajeem un dauds lohri bran-
 geem nammeem, irr Drehjdene. Pahr Elbi pahri schè brihnum fskaisis afminu-
 tilts, kas us afminu pihlaeem taifhts un gan drihs 600 fohlu garsch. Weens zits
 pilssehts, kas arri labbi wehrà leekams, irr Leipziga. Schè 40,500 zilweku dshwo.
 Schis pilssehts tapehz labbi wehrà leekams, ka schè leela studentu-ffohla, un ka ne
 fur Wahzsemme tahda leela andele pa semmes zeku us zittahm semmehm, ne kà schè.
 Diwi reisi pa gaddu schè pat lohri leels kohpmanu tirgus, us furru no wiffahm
 mallahm, arri no tahlahm semmehm, pahrdeweji un pirzeji atnahk, un tahdà pulkà,
 ka tad 8 lihds 10 tuhkstosch tahdu fweschu warr isfkaitiht. Ne fur arri eeksch wif-
 sas Wahzsemmes leelaka grahmatu-pahrdohschana, ne kà schè. Ka schis pilssehts
 gan baggats buhs, to warr saprast. Wehl ja peeminn, ka schè 1813tà gaddà 16tà,
 17tà un 18tà Oktober-mehnescha deenà, tad nu trihs deenas, Kreewi, Ehtereikeri,
 Pruhfchi un zitti wehl ar Prantscheem breefmigi kahwahs, un pahr winneem wirs-
 rohku dabbuja, tà ka teem no wiffas Wahzsemmes ahrà us sawu semmi atpakkat bij
 ja-aiseet; jo Prantschi, no Kreewu walstes 1812ta gadda gallà isdshiti, Sakschu
 semme atkal bij salassijuschees un no jauna eefahkufchi ar saweem prettincekeem kau-
 tees, un tapehz, ka pee teem wezzeem leels pulks jaunu saldatu no Prantschu semmes
 bij klachtu nahzis, un arri Sakschu Fehninsch palihdseja, tapehz teem nu atkal leels
 fpehks bij. — Es wehl schè peeleeeku, ka tanni Sakschu Fehnina semmes-dakkà, kam
 Lausi ze wahrda, tas pilssehtinsch Ern-uh te, — pehz kurra to kristigu draudsi,
 kas brahku draudse sauzahs, Ern-uh tera draudsi nosauz, un tas pilssehtinsch Ber-
 tel s dorpa, fur tee wezzaki, kas pahr wiffseem, kas pee schahs draudses peederr,
 tee sinnatneeki, sanahk un par sawahm leetahm farunnajahs. — Sakschu-erzò-
 gu un pirstu semmes. Schinni dakkà, kaut ta, kà warr fazzih, pahr treschu
 daku masaka, ne kà muhsu Latweeschu Widsemme, tomehr 1 leel-erzoga semme, 6 er-
 zogu un 5 pirstu walstes, bet sinnams, ka schè dascham pirstam naw leelaka semme,
 ne kà pee mums dascham labbam muischneekam. Eedsihwotaju fskaits gan drihs 1 mil-
 lione. Schi dalka weetahm klaja, weetahm kalnaina. Deenas-widdus pussè tee kal-
 ni, kurreus Zihringera-meschu sauz, un kurri jau 24tà gabbalà (1838 15tà lap-
 pà) peeminneti. Schis kalnu strehks 18 juhdsu garsch un daschà weetà 1, un da-
 scha 4 juhdsu plats. Gaisf schè nemihligs un semme flkta, tapehz landis, kas schè
 dshwo, maf semmi apstrahda. Winni labbak zittadi maifi pelnahs: darwu wahra,
 dehlus greeesch un wiffadus kohka-traufus taifa. Zittur, fur augsti kalni naw, sem-
 me labbi augliga, un maifes tur gan. — Pilssehtu arri schinni widduzi deesgan, bet
 mehs no wiffseem teem tik Weimari, Jehnu un Eisenaku gribbam wehrà likt.
 Schèe peederr Sakschu-Weimares leel-erzogam. Weimare winna semme pirmais
 pilssehts un winnam pascham dshwes-weeta. Eedsihwotaju fskaits 10,500. Jehnà
 irr 5500 un studentu-ffohla, un Eisenakà 8500 zilweku. Schinni pehdejà pilssehtà

Mahrtin Lutteris skohlâ gahja, un fakka, ka winsch, nabbaga puisens buhdams, pehz schahs semmes un wezza laika mohdes, preeksch zittu kauschu durwim nahja, un jaukas dseefmas dseedadams, preeksch sawas isikfchanas no labbeem zilwekeem ko falaffija. Kad winsch pehz tahds wihrs palikka, us ko wiffas azzis luhkojahs, un ko dauds augsti waldineeki gohdaja, tà warr redseht, ka tas teefa, ko Dahwids 113schâ dseefmâ 7tâ un 8tâ werschâ fakka: ka Deews to nabbagu, kas prohti winnu bihstahs, no pihfschteem uszekk un to sehndina pee leeleem fungeem. — Arri ja peeminn, ka tuwu pee scha pilssehta weena wezza pils, ko par Wartburgu sauz. Schê Lutteris kahdu laiku, un itt kâ buhtu zeetunneeks, dshwoja. Tas nahje tà: Kad winsch no Wormses, kur preeksch augstas teefas stahwejis, atpakkat us mahjahm bij greefees, tad winnu kahdâ meschâ peezi jahneeki, kas peepefschi usbrukka, zeeti fanehma un sirgôs skreeschu us Wartburgu atwedda. To bij winna draugs, kuhpirsts Priidikis, kam peewahrds: gudrais, bij, lizzis darrisht, tapehz ka prettineeki mefleja, winnu sawas rohkâs dabuht. Lutteris tà tikka glahbts. Schê buhdams, winsch laiku bes darba ne pawaddija, bet bihbeli Wahzwallodâ, kâ jau pirms bij eefahjis, tulkoja. — Pehdigi es wehl peeleeeku, ka Sakschu=Weimares leel=erzogam weena no muhsu schehliga Keisera mahfahm, leelpirstene Maria Pawlowna, par gaspafchu irr.

.....g.

Wezztehwi fakkami wahrdi.

29.

See Deewam ihsten astizz, kas, kâ Ijhabs, labbâs, kâ launâs deenâs Deewu flawe un labprahz zeefch.

30.

Jesus eefsch tahdas firds mahjas weetu nemm, kas isfalkusi un isflahpuff pehz winna schehlastibas, ar winnu muitineeku luhdsahs: Kungs, effi man grehzineekam schehligs.

31.

Kas debbefu walstibu grubb eemantohz, tam wajaga: 1) klaufiht, 2) tizzehz, 3) mihleht, 4) darrisht, 5) zeest, 6) karroht, 7) uswarreht. —

32.

Ihsta gudriba irr eefsch Deewa, nahz no Deewa, wedd pee Deewa, dufs eefsch Deewa. Un tadeht winna arri pataifa tizzigus Deewa draugus un kur winna atroh nahs, tur Deews mahjas weetu irr nehmis.

A. B.

M i h f l a.

Kur ween eemu, tur wifs kriht,

Spohscheem sohbeem dohdahs;

Ehdeligis jebkurru bridd';

Abtri pehdas plefsahs.

Pukkes schraugt un wahrpas kohst,

Tas man irr par preeku.

Bet raug', zilweks nemm to nohst,

Man atstahj ne neeku.

Par to winnam publinfch gan;

Etihwi fauli nahz no man.

E+++n.

Libhs 18. Iuhni pee Nihges irr atnahkufchi 1029 fuggi un aisbraufufchi 749.

Brihw drikkleht. No juhrmallas=gubernementu augstas waldischanas puffes:

Dr. C. E. Napiersky.